DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Coğrafya Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 2
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

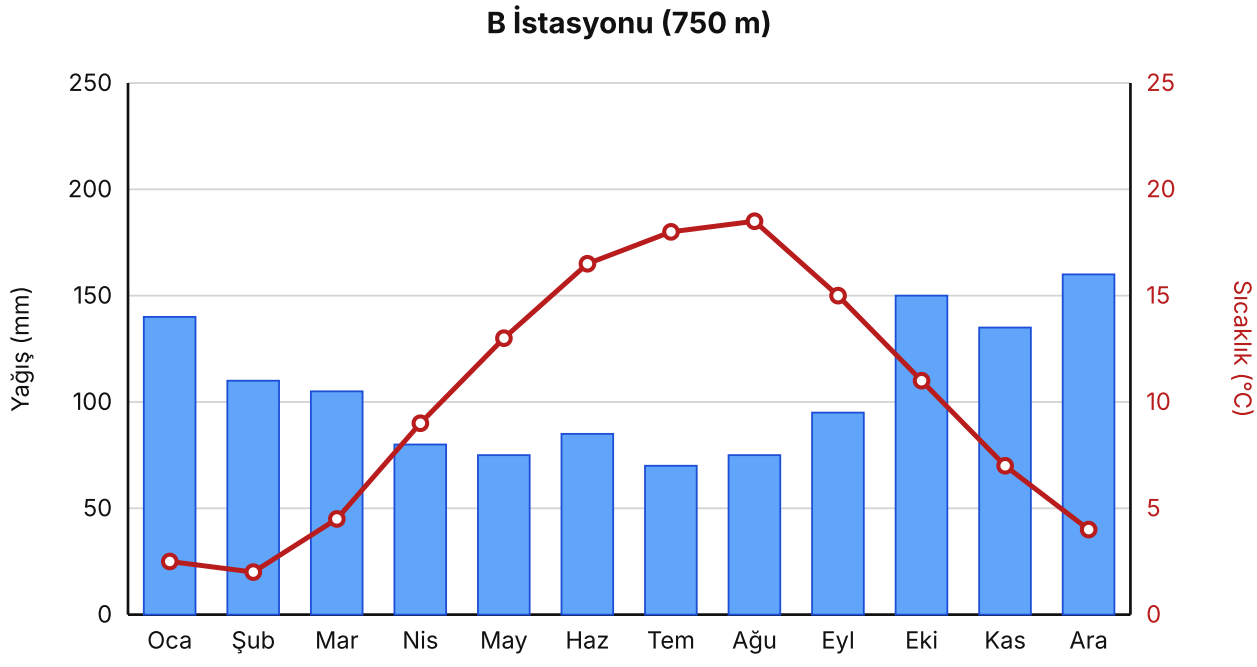
Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Coğrafya · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 2)

1. Pusuyaka Belediyesi, Batı Karadeniz kıyısındaki ilçeye bağlı Kayınlıbel köyünde bulunan yaklaşık 150 yıllık taş köprüyü ve Martıkoy'daki eski iskele duvarını onarmak için bir inceleme yaptırmıştır. İnceleme ekibi, köyün yakınındaki B İstasyonu'nun verilerini gösteren iklim grafiğini (Şekil 1) raporuna eklemiştir. Rapordan bazı bölümler şunlardır:

> - *Köprü, köyün çevresindeki kireç taşından kesilmiş bloklarla yapılmıştır. Blokların yüzeyinde yağmur suyunun aktığı yönde oluklar açılmış; bloklar arasındaki çatlaklar yer yer bir karış genişlemiş ve içleri kahverengi, killi toprakla dolmuştur.*
> - *Köprünün yanındaki çeşmenin taş yalağının iç yüzeyi, yıllar içinde beyaz ve sert bir kabukla kaplanmıştır.*
> - *Köprü ayaklarındaki çatlaklara giren ağaç kökleri bazı blokları yerinden oynatmıştır. Köprünün çevresindeki kayın ve göknar ormanının tabanında kalın, çürümüş bir yaprak katmanı vardır.*
> - *Martıkoy'daki iskele duvarı kum taşı bloklardan yapılmıştır. Dalgaların sıçrattığı suyun ulaştığı alt sıralardaki blokların gözeneklerinde beyaz tuz kristalleri görülmekte, bu blokların yüzeyi elle dokununca kum taneleri hâlinde dökülmektedir. Serpintinin ulaşmadığı üst sıralardaki aynı tür bloklar ise sağlamdır.*
> - *Sonuç: Bölgedeki taş yapılar, kurak bölgelerdeki benzer yapılara göre çok daha çabuk yıpranmaktadır.*

Yıllık ort. sıcaklık: 10,1 °C · Yıllık yağış: 1.280 mm · Sıcaklık farkı: 16,5 °C

Şekil 1. B İstasyonunun iklim grafiği

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Raporun sonuç bölümündeki yargıyı Şekil 1'deki sıcaklık ve yağış verilerinden **birer** kanıt göstererek açıklayınız. Bu iklim koşullarının hangi ayrışma türünü öne çıkardığını yazınız.

1.2. Köprüdeki ayrışmanın hızlı olmasını kayacın özellikleri ve biyolojik süreçlerle ilişkilendirerek açıklayınız. Çeşme yalağındaki beyaz kabuğun bu süreçle ilgisini yazınız.

1.3. İskele duvarındaki kum taşı bloklarda gözlenen parçalanmanın ayrışma türünü ve sürecin adını yazınız. Bu parçalanmanın neden yalnız alt sıralardaki bloklarda görüldüğünü açıklayınız.

2. Pusuyaka Belediyesi, ilçenin kıyısı ve vadileri boyunca uzanan doğa yürüyüşü yolunun beş durağına bilgi panosu koymuştur. Panolarda yer şekillerinin adı yazılmamış, yalnız görünüşleri anlatılmıştır:

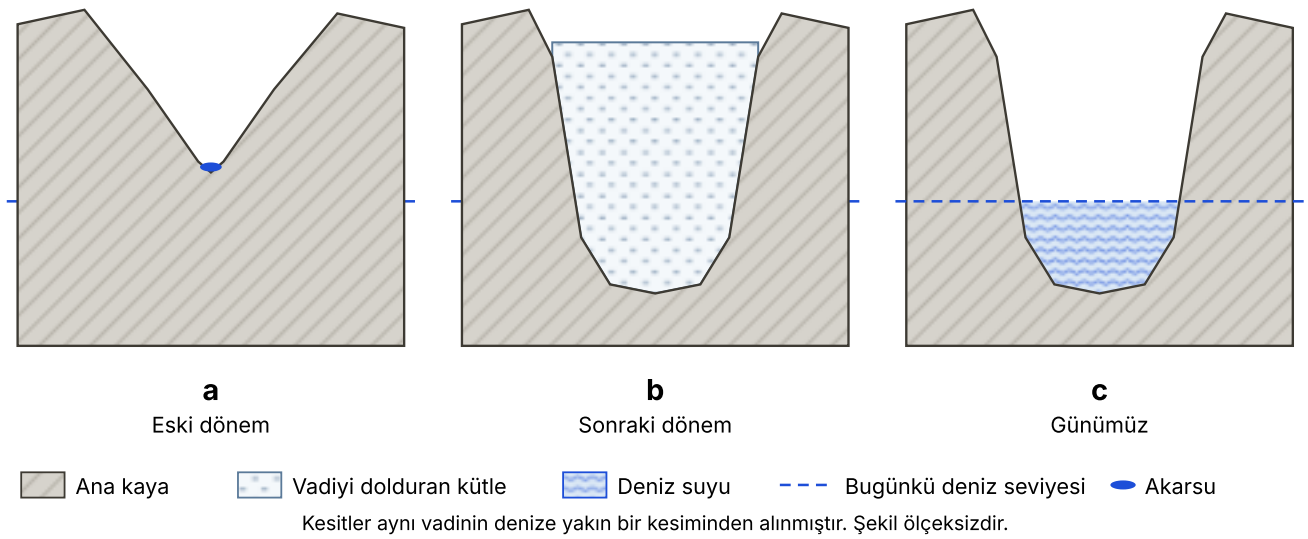
- **Durak 1:** Ayazkaya Burnu'nun denize bakan, yaklaşık 40 metre yüksekliğindeki dimdik kayalık yamacı. Yamacın dibinde dalgaların oyduğu derin bir oyuk ve yukarıdan kopup düşmüş iri kaya blokları bulunur.
- **Durak 2:** Burnun doğusundan başlayıp kıyı boyunca doğuya doğru yaklaşık 2 kilometre uzanan dar kum şeridi. Şeridin bir ucu karaya bağlıdır, öbür ucu denizde serbest kalır.
- **Durak 3:** Durak 2'deki kum şeridinin kara tarafında kalan, denizle bağlantısı yalnız dar bir ağızla süren, sığ ve acı sulu göl.
- **Durak 4:** Ilgarsu Çayı'nın yukarı çığırında, yatay uzanan kireç taşı katmanlarının arasından geçen, basamak basamak dik yamaçlı ve yer yer 150 metre derinliğe ulaşan dar vadi.
- **Durak 5:** Sarkıtini Mağarası'nın aşağısında yamaçtan çıkan kaynak suyunun aktığı yerde, basamaklar hâlinde dizilmiş beyaz-krem renkli, gözenekli kaya setleri ve aralarındaki sığ havuzlar.

Her durakta anlatılan yer şeklinin adını, oluşumunda etkili olan dış etkeni ve oluşumun aşındırma mı yoksa biriktirme ile mi gerçekleştiğini aşağıdaki tabloya yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Durak	Yer şeklinin adı	Oluşumunda etkili dış etken	Aşındırma / biriktirme
1			
2			
3			
4			
5			

3. Batuhan, Norveç kıyılarını anlatan bir belgesel izlemiştir. Belgeselde gemilerin, kara içine onlarca kilometre sokulan ve iki yanı yüzlerce metre yükselen dimdik kayalık duvarlarla çevrili dar deniz kollarında ilerlediği gösterilmiş; bu deniz kollarının tabanının bazı yerlerde deniz seviyesinin yüzlerce metre altına indiği anlatılmıştır. Belgeselde ayrıca deniz kollarının yamaçlarındaki kayaların cilalanmış gibi parlak olduğu ve yüzeylerinde birbirine paralel uzun oluklar ile ince izler bulunduğu gösterilmiştir. Batuhan'ın öğretmeni, bu deniz kollarından birinin oluşumunu açıklamak için Şekil 2'deki kesitleri hazırlamıştır.

Şekil 2. Norveç kıyısındaki bir vadinin üç dönemdeki şematik enine kesiti

Şekil 2'deki a, b ve c dönemlerinde vadinin biçiminde meydana gelen değişimi, her dönemde etkili olan dış etkeni ve süreci belirterek açıklayınız. Belgeselde gösterilen cilalı yüzeylerin ve paralel izlerin hangi dönemde, nasıl oluştuğunu yazınız. c'de oluşan kıyı tipinin adını yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4. Duru ve arkadaşları, Ilgarsu Çayı vadisi boyunca Sarkıtini Mağarası'ndan çayın denize döküldüğü deltaya kadar uzanan alanda yer şekillerini incelemek için bir saha çalışması planlamıştır. Grubun hazırladığı taslak plan şöyledir:

> ***Hazırlık ve Planlama***
>
> - ***a.*** *Gezi sabahı sahaya varınca hangi yer şekillerini inceleyeceğimize ve nereye gideceğimize orada karar vereceğiz.*
> - ***b.*** *Çantamıza yalnız defter ve kalem koyacağız; fotoğrafları telefonla çekeriz.*
> - ***c.*** *Okul idaresinden ve velilerimizden izin alacağız.*
>
> ***Sahada Uygulama***
>
> - ***d.*** *Gördüğümüz yer şekillerinin fotoğrafını çekeceğiz; bunları hangi dış etkenlerin oluşturduğunu okula dönünce genel ağdan bakarak öğreneceğiz.*
> - ***e.*** *Sarkıtini Mağarası'ndaki sarkıtlardan birer küçük parça kırıp sınıftaki koleksiyona ekleyeceğiz.*
>
> ***Raporlama ve Sunma***
>
> - ***f.*** *Çektiğimiz fotoğrafları sınıf panosuna asarak çalışmayı bitireceğiz.*

Grubun ön araştırmasında delta çevresindeki köyün muhtarı şu bilgiyi vermiştir: "Son yirmi yılda Ilgarsu Çayı'nın yukarı kesimindeki yamaçlarda geniş orman alanları kesilip fındık bahçesine dönüştürüldü. O günden beri yağışlı aylarda çay çok daha çamurlu akıyor; deltanın ucu denize doğru ilerliyor, limanın ağzı da her yıl biraz daha sığlaşıyor."

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Taslak plandaki hatalı ya da eksik **üç** adımı harfiyle belirleyiniz. Her birinin nasıl düzeltilmesi gerektiğini saha çalışmasının amacıyla ilişkilendirerek yazınız.

4.2. Grubun raporuna ekleyeceği, Ilgarsu deltasının gelecekte nasıl değişebileceğine ilişkin bir öngörüyü aşınım ve birikim süreçlerine dayanarak yazınız. Bu öngörünün doğru olup olmadığını anlamak için sahada yapılabilecek **bir** gözlem ya da ölçüm önerisi yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5. Defne, coğrafya dersinde sunmak için Pusuyaka ilçesiyle ilgili aşağıdaki bilgi kartını hazırlamıştır.

> ***Pusuyaka İlçesi Bilgi Kartı***
>
> - *Kıyı dağları kıyıya paralel uzanır ve dağ etekleri birçok yerde doğrudan denize iner. İlçedeki düz alanlar, Ilgarsu Çayı'nın ağzındaki delta ovası ile koyların dibindeki dar şeritlerden ibarettir.*
> - *Yamaçlar kayın ve göknar ormanlarıyla kaplıdır; ilçede iki kereste fabrikası çalışır. Kuzdoruk Dağı'nın eteğinde 1960'larda açılan kömür ocağından bugün de kömür çıkarılmaktadır.*
> - *Fındık bahçeleri eğimli yamaçlarda küçük ve dağınık parçalar hâlindedir; bahçelerde iş büyük ölçüde elle yapılır. Delta ovasında ise seracılık ve sebzecilik yaygındır.*
> - *Sahil yolu burunları altı tünelle, dere ağızlarını dokuz viyadükle geçer. İç kesimdeki il merkezine giden tek yol Ilgarsu vadisini izler ve yağışlı kışlarda yamaçtan kayan toprak nedeniyle zaman zaman kapanır. İlçede demir yolu yoktur.*
> - *Martıkoy'da balıkçılık yapılır; yaz aylarında kumsallar ve Sarkıtini Mağarası çok sayıda ziyaretçi ağırlar.*
> - *Dağ köylerinde evler ahşap ve taştan yapılmıştır. Her köyün kendine özgü düğün türküleri, oyunları ve yemekleri vardır.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Bilgi kartından yararlanarak Pusuyaka'daki yer şekillerinin ekonomik faaliyetler, ulaşım ve sosyal-kültürel hayat üzerindeki etkisine ilişkin **birer** çıkarım yazınız. Her çıkarımda yer şekli ile beşerî faaliyet arasında neden-sonuç ilişkisi kurunuz.

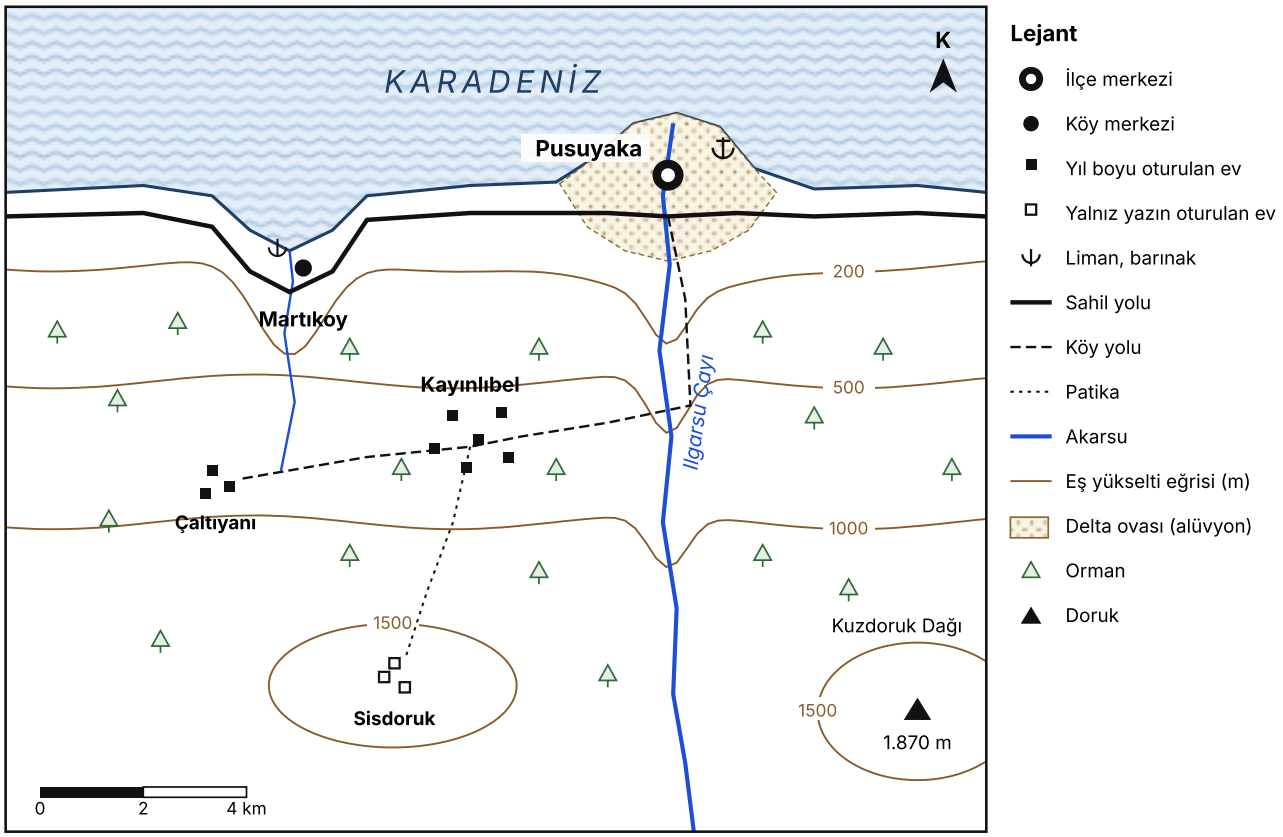
5.2. Defne, sınıf arkadaşlarının yer şekilleri ile beşerî faaliyetler arasındaki etkileşimi sorgulaması için bilgi kartının altına sorular eklemek istemektedir. Bilgi kartına dayanan **üç** soru yazınız. Sorulardan en az biri insan faaliyetlerinin yer şekillerini nasıl etkilediğini sorgulamalıdır.

6. Şekil 3'te Pusuyaka ilçe merkezi ve çevresinin fiziki haritası verilmiştir. Haritaya ilişkin bazı bilgiler

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

şunlardır:

- Pusuyaka'nın nüfusu 1950'de 3.100 iken bugün 27.500'dür. İlçe merkezine 1970'lerde sahil yolu ulaşmış, 1990'larda liman genişletilmiş; deltada fındık işleme tesisleri ile bir kereste fabrikası kurulmuştur.
- Kayınlıbel köyünün nüfusu 1985'te 1.240 iken bugün 380'dir. Köyün geçim kaynakları küçük fındık bahçeleri ve orman işçiliğidir; köyde son yirmi yılda yeni bir iş alanı açılmamıştır.
- Çaltıyanı, idari olarak Kayınlıbel köyüne bağlıdır. Köy merkezinden yaklaşık 5 kilometre uzaktaki bu yerde, yıl boyu oturulan üç ev ve bunların tarlaları bulunur.
- Sisdoruk'taki evlerde yalnız yaz aylarında oturulur. Kayınlıbel'den gelen aileler burada hayvanlarını otlatır, bal üretir ve yazın gelen ziyaretçilere ürünlerini satar; kışın evler boş kalır.

Şekil 3. Pusuyaka ilçe merkezi ve çevresinin fiziki haritası

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Pusuyaka, Martıkoy ve Kayınlıbel'in yer seçiminde etkili olan **birer** doğal faktörü yazınız. Her faktörü haritadaki dayanağıyla açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.2. Pusuyaka'nın 1950'den bugüne büyümesinde etkili olan **iki** beşerî faktörü açıklayınız. Kayınlıbel'in nüfusunun azalmasının nedenini yerleşmenin gelişimini etkileyen faktörlerle açıklayınız.

6.3. Çaltıyanı ve Sisdoruk'un kır yerleşmeleri içinde hangi tipe girdiğini gerekçesiyle yazınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif